

Република Србија

ФИСКАЛНИ САВЕТ

Оцена Предлога закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима

Фискални савет оцењује да није оправдано да се буџетска средства користе за решавање проблема с кредитима индексираним у швајцарским францима. Врховни касациони суд (ВКС) заузео је став да је индексација стамбених кредита у швајцарским францима ништава – уколико није утемељена у писаном доказу да је банка пласирана средства прибавила задуживањем у тој валути и да је пре закључења уговора кориснику кредита доставила потпуну писану информацију о свим пословним ризицима и економско-финансијским последицама које ће настати применом такве клаузуле.¹ Влада Србије је у циљу конкретног и систематског решавања овог проблема предложила Народној скупштини усвајање *Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима*. На предложени Закон Фискални савет има две основне примедбе.

Прво, иако Правно схватање ВКС ни у једном свом ставу не подразумева укључивање јавних средстава за решавање проблема кредита индексираних у швајцарским францима, Закон предвиђа знатна издвајања из буџета, у износу од око 10 млрд динара – што сматрамо неоснованим. На овај начин, трошкове обештећења дужника, проистекле из судске одлуке, уместо искључиво комерцијалних банака делимично ће сносити и порески обвезници.

Друго, Закон представља преседан који носи фискалне ризике јер се односи само на групу дужника који још нису отплатили своја дуговања банкама у швајцарским францима, а не на све дужнике. Тако би могло доћи до нових захтева за буџетским средствима приликом обештећења грађана који су своје кредите у швајцарским францима већ отплатили или их конвертовали у евре у складу са пређашњим препорукама Народне банке Србије. Такође, коришћење буџетских средстава за решавање спора између приватних банака и њихових дужника наговештава могућност да се и убудуће новац свих пореских обвезника троши на спорове у којима су обе уговорне стране из приватног сектора.

Фискални савет сматра да би проблем требало решавати без непосредних буџетских трошкова, на сличан начин као и у претходним случајевима у којима су судови прогласили банкарску праксу незаконитом. Наиме, ово није први пут да судови Републике Србије прогласе широко распрострањену банкарску праксу незаконитом. Тако

¹ За више детаља видети Правно схватање „Пуноважност валутне клаузуле код уговора у кредиту у Швајцарским францима и конверзија“, Врховни касациони суд, 02.04.2019. године

је 2013. године правоснажно пресуђено да су банке незаконито склапале уговоре о кредитима с могућношћу да једнострано повећавају каматну стопу, односно своју маржу, у складу са интерним одлукама банке.² Након што су судови прогласили ову широко распрострањену банкарску праксу незаконитом, Народна банка Србије је својим препорукама и смерницама 2013. и 2015. године омогућила систематску и ефикасну имплементацију судских пресуда. Након тога су пословне банке аутоматски примениле судску праксу у свим постојећим уговорима и дужницима отписале одговарајући део главнице. Сматрамо да би се и сада могла обезбедити аутоматска примена става Врховног касационог суда, било путем званичних смерница Народне банке било усвајањем закона који би пословним банкама налагао аутоматску примену става ВКС, али без трошења јавних средстава. На овај начин би се избегли велики судски трошкови и административна оптерећења у правосудном систему, а задужени грађани би аутоматски дошли до испуњења својих права у складу са ставом ВКС.³

Предложено трошење јавних средстава може представљати преседан и отворити врата за нове буџетске трошкове. Предложени Закон омогућава отписивање дела преостале главнице дуга само оној групи дужника који још увек нису завршили отплату својих кредита – тј. за мање од 17.000 од укупно око 22.000 дужника који су првобитно узели кредит индексан у швајцарским францима. Дакле, овим Законом нису обухваћени дужници који су већ отплатили своја дуговања нити дужници који су већ прихватили неки од модела конверзије које им је 2015. године понудила Народна банка Србије. Такође, највећем броју дужника којима су банке већ активирале хипотеке и продале станове предложени Закон пружа знатно мање обештећење него што став ВКС налаже – јер је њихова преостала главница дуга, услед продаје стана, знатно мања од иницијалног износа кредита који би требало да се користи за очување једнакости узајамних давања. С друге стране, постоје и појединачни случајеви (кредити у швајцарским францима узети у 2010. и 2011. са дугим роком отплате) где дужници по предложеном Закону добијају осетно већу надокнаду од оне коју би добили уколико би се доследно применио став ВКС, а у тој надокнади партиципирају у великој мери и средства пореских обвезника (буџет). Оваква примена Закона, дакле, представља фискални ризик пошто је могуће да се овај преседан искористи за нове захтеве да се из јавних средстава субвенционишу и накнаде трошкова другим дужницима који су искључени из садашњег предлога Закона.

² Заправо, најдрастичнији примери који се наводе у јавности, где је дужницима месечна рата у динарима повећана за преко 100%, могући су само у комбинацији кредита у швајцарским францима који су садржали незаконите одредбе о једностраној промени камате и који нису били везани за ЛИБОР. Рате из регуларних уговора у швајцарским францима везаних за ЛИБОР нису могле да у динарима порасту преко 100% јер је драстичан пад ЛИБОР-а након 2008. године са своје стране доприносио смањењу месечне рате (у швајцарским францима) за тридесетак процената.

³ У вези с могућношћу да комерцијалне банке туже Републику Србију међународним телима (уколико се не обезбеди њихова подршка Предлогу закона) сматрамо да је за изградњу правне сигурности важно да се спроводе ставови ВКС као највише независне судске инстанце, чак и ако би то могло резултовати међународном арбитражом. Тим пре што нема индикација да је став ВКС у супротности са судском праксом у другим европским државама или у супротности са ставовима Европског суда за људска права.